

"El Pacte del Canvi a les Illes Balears"

Francesc Antich, president de les Illes Balears

A continuació reproduïm uns fragments del discurs de Francesc Antich a la Universitat de València, el passat 29 d'octubre.

Explicar el canvi històric que s'ha iniciat a les Illes Balears presenta tota l'endimoniada complexitat de les coses senzilles. Agraesc, però, la vostra invitació que m'ha obligat a reflexionar sobre un procés que tindrà conseqüències decisives tant per al present com per al futur de les Illes Balears.

Darrere la simplicitat aparent d'un pacte de totes les forces de progrés de les Illes Balears per construir el futur sobre fonaments sòlids, hi ha un complicat conjunt d'elements que voldria posar de relleu. Són elements que configuren la possibilitat de fer entrar les Illes Balears dins la modernitat. Una modernitat que simbolitza l'arribada, alhora, d'un nou segle i d'un nou mil·lenni.

Hi ha pactes fruit de la pura conjuntura. Acords volanders destinats a ser flor d'un dia. No és el cas del Pacte de Progrés. Un pacte sòlid, que inicia un nou cicle històric a les Illes Balears. El nostre rellotge marca l'hora de la història. Hem tengut la fortuna i l'encert d'arribar puntuals a la cita. (...)

El canvi de progrés a les Illes Balears no té, però, res d'anecdòtic. No és fruit de la casualitat ni de la sort. És un procés històric iniciat fa temps. Una onada que arrela i triomfa simultàniament a cada una de les quatre Illes Balears ha de respondre, per força, a un sentiment profund, massiu i popular. Cap illa no ha volgut quedar fora del canvi de progrés. Victòria total del canvi. És un canvi que connecta amb els grans corrents de modernitat i progrés. És el vent del canvi progressista que ha arribat a les Illes Balears per aportar-hi una nova forma d'avançar cap al futur. El nostre canvi no és una curiositat localista ni pintoresca. És l'arrelament d'un pensament polític, econòmic, social i cultural que transforma el món. El rellotge de les Illes Balears marca, com he dit, l'hora de la història. (...)

Si el pacte pel canvi fos el fruit efímer de l'atzar, no m'hauríeu convidat a explicar-lo en el marc d'aquesta Universitat de València, ja que les universitats tenen les portes obertes a les reflexions sobre els "moments històrics decisius", com el que viuen avui les Illes Balears.

Per aprendre, hem d'estar atents a les "coses noves". I avui, una de les grans novetats del panorama autonòmic d'Espanya és el canvi progressista que marca el futur de les Illes Balears. La societat de les Illes Balears viu -des de fa temps- un procés de transformació integral. A vegades, l'evolució ha estat tan forta i tan ràpida que els illencs no n'hem estat plenament conscients.

Jo diria que el canvi polític que ha triomfat a les Illes Balears és, senzillament, que la mentalitat dels illencs ha reconegut -a la fi, després d'una llarga espera!- que la modernitat, el futur... estaven dins les forces progressistes. I que la dreta de sempre, la que -segons l'afortunada expressió de Joan Fuster- "governava des del paleolític" acabaria per portar les Illes Balears a una via morta, a una situació poc menys que irreversible. (...)

Deixau-me dir que en aquesta universitat -cap i cor del món valencià- em sent plenament dins la meua casa. Valencians i illencs, formam tots una sola família. Som tots fills de la Mediterrània, aquest món fascinant i acollidor que tant enlluerna els pobles del Nord. La mar ens lliga, ens agermana i ens dóna una espai comú i compartit. Compartim història, llengua i cultura. Naturalment, cadascú amb la seva pròpia identitat. I també, amb casa pròpia. Cadascú ha fet el seu camí. Però sempre hem mantengut un espai comú.

Aquesta conferència té, per tant, un aire íntim, familiar. Em sent

com aquell que visita la família de mar enllà. Quan vaig rebre la vostra convidada, vaig pensar: "La família de València vol saber notícies de les Illes". El president de les Illes Balears és, ara, portador de bones notícies de la família illenca. (...)

El president de les Illes Balears no ha vengut aquí a títol personal. Hi som com a representant de totes les gents de les Illes Balears. Aquí hi ha tot un poble, tot un país, tota una comunitat, totes les illes. (...)

Primera pedra sobre la qual s'ha construït el canvi: allò que importa no és el creixement econòmic si no va acompanyat del creixement del benestar de les persones.

Les Illes Balears no presenten ara problemes d'estancament ni, molt menys encara, de recessió econòmica. Ben al contrari, el desafiament que hem d'afrontar és un creixement que ens fuig de les mans. Una economia abocada cada vegada més i més al turisme amb tendència a esborrar altres sectors productius. I amb un consum ascendent i imparabile de recursos naturals: aigua, territori i energia. De què servirà a la gent de les illes enriquir-se si perd qualitat de vida? De què serveix tenir uns grans índexs de producte interior brut si gran part de la població no participa d'aquesta riquesa. El "pacte del canvi" és una aposta de futur que aspira a reconduir el creixement de les Illes Balears. Fins ara havíem crescut per simple acumulació: més hotels, més urbanitzacions, més autopistes, més consum d'aigua... (...)

La visió de les autopistes, les carreteres, els camins, els carrers... saturats fins al col·lapse ha fet reflexionar. La sensació que el turisme de masses començava a ser un element de degradació en lloc d'una font de riquesa ha determinat que la gent de les Illes Balears començàs a donar suport a opcions polítiques disposades a frenar el procés de degradació. Els illencs, com escrivia Llorenç Villalonga, saben que, tal vegada, "el progrés no es pot aturar. Però pot explotar". (...)

Les noves forces de progrés a les Illes Balears volen donar una girada radical a una economia fins ara dedicada a la pura acumulació expressada amb un "De tot, més". La nostra economia s'ha de convertir en un conjunt d'activitats que impliquin millorar la qualitat de vida de tothom. El futur serà: "De tot, millor". El creixement econòmic i el benestar social han d'anar agafats de la mà i, sobretot, han de conuiu en la geografia de la sostenibilitat.

La protecció del territori és la prioritat bàsica del "Pacte del canvi a les Illes Balears". Per què? Perquè el territori és la peça clau d'un poble. No hi pot haver benestar ni qualitat de vida en un territori degradat. I això és especialment important en el cas d'unes illes, de petits territoris, de paisatges fràgils i de recursos naturals limitats.

Els paisatges de les Illes Balears són fruit de la història. Durant segles, durant mil·lennis, els illencs han treballat la terra. Han viscut de la terra i de la mar. Han creat llogarets, pobles i ciutats. Han cercat a la costa els llocs adients per situar-hi ports que fossin les portes on arribaven i des d'on partien les mercaderies i les persones. De sobte, en pocs anys, terres i aigües han entrat en un procés de degradació. Una economia abocada plenament a un turisme generador de riquesa ha permès millorar -fins a límits mai somiats- el nivell de vida dels illencs. Però la nova economia és una moneda de dues cares.

El territori ha de ser un lloc on viure. Però una part negativa, destructiva, de la nostra economia ha convertit el territori en una simple mercaderia especulativa. Naturalment, els agents d'aquest tipus d'economia han detectat que tenien en els governs anteriors un aliat que posava pocs inconvenients al "negoci del territori". (...)

El turisme és la clau de la prosperitat de les Illes Balears. Turisme de qualitat vol dir necessàriament que els territoris insulars ofereixen la seva riquesa de clima, platges, paisatges, cultura, aigües... en condicions òptimes a uns visitants cada vegada més exigents en qualitat.

I que ens renoven —any rere any— la seva confiança quan trien les Illes com a lloc on passar les vacances.

Els actors de l'economia especulativa no han pensat mai en el futur de les Illes Balears. Han estat abocats a un enriquiment immediat i a qualsevol preu i els governs conservadors els han facilitat en tot moment el negoci. Un urbanisme sense mesura ha estat a punt de degradar pertot arreu els territoris insulars.

La resposta popular a favor del canvi de progrés és una negativa a la destrucció especulativa. És una aposta a favor d'una "nova prosperitat". Una prosperitat que pot durar i perdurar. Una economia productiva que té en el medi ambient el seu millor aliat. Una economia més basada en la rehabilitació que en la nova construcció.

Per això els bons empresaris —els decidits a impulsar una economia de creixement sostenible— han respost positivament al govern de progrés a les Illes Balears. El poble ha sentit l'amenaça de l'especulació destructiva. I l'empresariat ha sabut veure que la millor defensa del sistema productiu de les Illes Balears és un medi ambient que garanteix l'afluència d'un turisme que exigeix nivells cada vegada més alts de qualitat de l'entorn. El fortíssim impuls econòmic de les Illes Balears ens permet el luxe d'escollir quina via de creixement volem. I la resposta del Govern de les Illes Balears és clara i rotunda: l'economia ha de ser productiva i no especulativa. Hem de tancar tota iniciativa econòmica que es fonamenti sobre el consum de territori. (...)

S'ha escrit que "amb la concòrdia les coses petites creixen; amb la discòrdia, les més grans s'enfonsen". Sumar els petits esforços de tanta i tanta gent: aquest és el secret. Aspiram a sumar. I sumant, a multiplicar. Un govern per a tots i sense exclusions. A Mallorca deim que "fins i tot un sol cabell té la seva ombra". I també que "un gra no fa graner, però ajuda". (...)

La pluralitat —un dels millors valors del nostre "pacte del canvi"— fa obligatòria una breu reflexió sobre les tan discutides majories absolutes. La majoria absoluta —ho he experimentat com a alcalde del meu municipi a Mallorca— són molt còmodes. Però dins la comoditat hi ha un factor de destrucció: tendeixen a fer perdre el sentit del diàleg, del consens, de l'acord. Són legítimes quan són fruit de la decisió lliure dels ciutadans. Són immorals quan són el producte d'una destrucció sistemàtica dels adversaris polítics. En definitiva, les majories absolutes són bones o dolentes en la mesura que s'administrin bé o malament.

Qui vol governar sol, quan necessita aliats no els troba. Els qui hem propugnat que el nostre objectiu era una entesa global —"tots junts per canviar"— no hem tingut cap problema per dur a terme una unió que ens permet ara governar a les Illes Balears i a cada una de les institucions insulars de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. (...)

Un projecte de país no es construeix només des de les institucions. No es fa amb un decret del Govern, sinó oferint canals efectius de participació. La participació no és retòrica. La participació és acció. Vull aclarir que participar no significa que ningú hagi de prescindir dels seus interessos particulars. Participar és comprometre's amb els interessos generals, verdadera ànima d'una societat cohesionada.

Amigues i amics: som una persona corrent que aspira a escoltar tots i cada un dels ciutadans de les Illes Balears. I parlar-hi amb la mateixa senzillesa com fa aquell qui conversa dins el cafè amb un amic. En aquest terreny el canvi també ha començat. La gent de les Illes Balears ha vist que el nou govern escolta i demana cooperació. Governar amb tots i al servei de tots. Els temps estan canviant. I de pressa. (...)

Defensar la nostra llengua és un dret. Es més, és una necessitat a un lloc exposat a la pressió d'altres cultures. Però això no és incompatible amb la riquesa que produeix la multiculturalitat. La cohesió cultural, la integració i el mestissatge no són problemes, sinó oportunitats d'avenç progressista.

He anunciat una "regeneració democràtica de les institucions". Algué es preguntarà si una autonomia tan jove com la de les Illes Balears necessita ja regeneracions. Responc: "La regeneració democràtica de les institucions de les Illes Balears no tan sols és convenient. És indispensable com a tasca prèvia per poder dur endavant la tasca del Pacte pel Canvi". Des del 1983, l'Estatut d'autonomia és el marc legal que permet l'autogovern de les Illes Balears. I també l'autogovern de cada una de les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.

La redacció i l'aprovació del nostre Estatut fou llarga, difícil i plena d'entrebancs. Els redactors eren conscients que l'autonomia de les Illes Balears no era la restauració d'unes institucions esvaïdes feia segles, però tampoc un invent des del no-res. L'autonomia era el resultat d'una lluita cultural, social i política molt llarga. (...)

Per una estranya paradoxa, correspongué governar —i governà durant setze anys— a una força política que no havia fet ni poc ni gens per mantenir la identitat de les Illes Balears. La dreta descobrí que les institucions autonòmiques eren un àmbit de poder de primer ordre. I s'hi instal·là decidida a mantenir-s'hi indefinidament. Els temps passats de l'autonomia a les Illes Balears són una crònica de manobres i contramanobres destinades a transformar les institucions de l'autonomia en un terreny de poder vitalici. La manca de separació entre els interessos privats i els recursos públics donà lloc a un seguit d'escàndols que acabaren amb la dimissió forçada del president de les Illes Balears.

Un nou president que intentà introduir alguns canvis fou tombat per una conspiració dirigida pel president obligat a partir per ordre d'Aznar. Un dels conspiradors fou elegit president i es llançà a una frenètica campanya d'imatge, dispost a assolir una nova majoria absoluta. L'excés de la campanya resultà, però, el seu millor antídoto. Començà a créixer la sensació de "fi d'etapa". Que el poder de la dreta derivava cap a la degradació. (...)

La utopia no és un engany: és un ideal que dinamitza els pobles. Sense la utopia estaríem immòbils. Amb la utopia feim camí. Som un poc com aquell pastoret que tirava pedres a la lluna. No hi arribà mai, ben segur. Però arribà a ser el millor tirador de la comarca.

Els ideals que conté el programa del "Pacte del canvi a les Illes Balears" tenen dosis d'utopia. Però les propostes concretes per avançar cap al futur són reals i precises. Quan hagi passat el temps, no haurem arribat a l'illa de la utopia, però haurem navegat. Haurem fet un bell viatge. (...)

No venc aquí a donar lliçons de res. Tan sols vull manifestar que —tant a les Illes Balears com a València i arreu del món— només es pot construir el futur si se sap deixar de banda les actituds d'intransigència. I l'afirmació val tant en el terreny cultural com en el polític. Pluralitat és riquesa. Diversitat és vida. Convivència és tolerància. M'agradaria —com amic dels valencians i en nom del poble germà de les Illes Balears— ajudar a l'arrelament de la convivència plural per tot arreu, incloses les terres valencianes. M'he de comprometre —i ho faig de bon gust— que aquesta visita a València sigui la continuació d'unes relacions històriques entre les Illes Balears i València que s'intensificaran en el futur.

Els productes de València es troben als nostres comerços; els vostres escriptors, a les nostres llibreries i biblioteques; els vostres artistes, a les nostres galeries —i fins i tot a les nostres places, parcs i jardins... La relació és intensa i des de fa molts de segles. La intensificació de relacions i d'intercanvis entre ambdós pobles ha de ser un objectiu preferent del "Pacte del canvi a les Illes Balears".

Llegim els poemes d'Ausiàs March o la prosa de Joan Fuster perquè són escriptors de casa nostra. Talment com, en el món de la cultura espanyola, un lector de Buenos Aires llegeix Cervantes o un de Madrid llegeix García Márquez. (...)

"La dreta descobrí que les institucions autonòmiques eren un àmbit de poder de primer ordre. I s'hi instal·là decidida a mantenir-s'hi indefinidament."